

SPIS RZECZY

CZĘŚĆ PIERWSZA

Od autora	11
Rozdział pierwszy	
Pożytki i problemy historii socjologii	13
Rozdział drugi	
Od miasta-państwa do społeczeństwa obywatelskiego czasów nowożytnych	29
Rozdział trzeci	
U progu społeczeństwa nowoczesnego: filozofia społeczna Oświecenia	88
Rozdział czwarty	
Porewolucyjna myśl polityczno-społeczna a teoria społeczeństwa: konserwatyzm, liberalizm i socjalizm utopijny	151
Rozdział piąty	
Historiografia jako badanie „stanu społecznego”	183
Rozdział szósty	
Filozofia jako teoria społeczeństwa: Hegel	201
Rozdział siódmy	
Materializm historyczny Marksa i Engelsa	214
Rozdział ósmy	
Wczesny pozytywizm i początki socjologii: Comte, Mill i Quételet	255
Rozdział dziewiąty	
Socjologia ewolucjonistyczna	296
Rozdział dziesiąty	
Psychologizm. Psychosocjologia i załączki psychologii społecznej	350
Rozdział jedenasty	
Socjologizm: socjologia jako podstawowa nauka społeczna	400

CZĘŚĆ DRUGA

Rozdział dwunasty	
Absolutny historyzm i neokantowski formalizm. Przesłanki antypozytywistycznego zwrotu w socjologii	469

Rozdział trzynasty	
Pierwsze systemy socjologii humanistycznej: Tönnies, Simmel i Weber	494
Rozdział czternasty	
Materializm historyczny po Marksie a socjologia	540
Rozdział piętnasty	
Pragmatyzm społeczny: Dewey, Cooley, Thomas, Mead	578
Rozdział szesnasty	
Teoretyczny horyzont amerykańskiej socjologii opisowej	633
Rozdział siedemnasty	
Kultura — społeczeństwo — osobowość. Nowe horyzonty antropologii	669
Rozdział osiemnasty	
Polska odmiana socjologii humanistycznej: kulturalizm Znanieckiego	731
Rozdział dziewiętnasty	
Neopozytywizm w socjologii: Neurath i Lundberg	763
Rozdział dwudziesty	
Funkcjonalizm socjologiczny i jego krytycy	783
Zakończenie	816
Bibliografia	821
Indeks osób	867
Indeks rzeczowy	880
Contents	892
Table des matières	899
Inhalt	906
Содержание	913

SPIS RZECZY CZĘŚCI PIERWSZEJ

Od autora	11
Rozdział pierwszy	
Pożytki i problemy historii socjologii	13
I. Do czego służy historia socjologii?	13
II. Trzy zakresy historii socjologii	15
III. Myśl społeczna jako poznanie i jako ekspresja	22
Rozdział drugi	
Od miasta-państwa do społeczeństwa obywatelskiego czasów nowożytnych	29
I. W poszukiwaniu źródeł teorii społecznej	29
II. Platon	33
III. Arystoteles	37
(1) Człowiek jako istota społeczna 39 (2) Państwo 40 (3) Struktura społeczna 42 (4) Klasyfikacja ustrojów politycznych 43	
IV. Społeczny horyzont miasta-państwa	44
V. Odkrycie społeczności powszechnej: stoicyzm	46
(1) Uniwersalistyczna antropologia stoików 47 (2) Prawo naturalne 47 (3) Rozdział etyki i polityki 48 (4) Problematyka społeczna stoicyzmu w myśli rzymskiej 48	
VI. Społeczeństwo jako wspólnota wartości. Dwa państwa św. Augustyna	50
VII. Średniowieczny organicyzm i św. Tomasz z Akwinu	55
VIII. Nowe horyzonty myśli społecznej epoki Odrodzenia	60
(1) Społeczne ramy renesansowej myśli społecznej 61 (2) Machiavelli 63 (3) Bodin 66 (4) Renesansowe utopie 67 (5) Dygresja o Reformacji 69	
IX. Prawo naturalne a społeczeństwo ludzkie. Myśl społeczna XVII wieku	71
(1) Nowożytna doktryna prawa naturalnego wobec tradycji 72 (2) Zróżnicowanie doktryn prawa naturalnego 76 (3) Koncepcje stanu naturalnego: Hobbes a Locke 77 (4) Idea umowy społecznej 81 (5) Niekonsekwencje myślenia prawnonaturalnego: Locke 81	
X. Filozofia społeczna Giambattisty Vico. Narodziny historii kultury . .	84
XI. Zakończenie: historyczne przesłanki nauki o społeczeństwie	86
Rozdział trzeci	
U progu społeczeństwa nowoczesnego: filozofia społeczna Oświecenia . . .	88
I. Czym było Oświecenie?	89
II. Oświecenie francuskie	98
(1) Voltaire i filozofia historii 98 (2) Montesquieu: początki socjologii historycznej 100 (3) Rousseau: prawa naturalne a społeczeństwo 104 (4) Materialiści a teoria społeczna 109 (5) Turgot i Condorcet: teoria postępu 112	
III. Oświecenie brytyjskie	116
(1) „Eksperymentalna” nauka o naturze ludzkiej 118 (2) Rozum a uczucie: geneza społeczeństwa według Hume’a 120 (3) Podstawy życia społecznego we-	

dług Smitha 123 (4) Działania jednostek a ład społeczny 127 (5) Teoria rozwoju społecznego: przemiany środków utrzymania 129 (6) Teoria rozwoju społecznego: dzikość, barbarzyństwo, cywilizacja 131 (7) Utylitaryzm Bentham'a 134	
IV. Oświecenie niemieckie	136
(1) Kant: antropologia filozoficzna i historiozofia 137 (2) Herder: filozofia narodu i pluralizm kulturowy 142	
V. Oświecenie polskie	146
VI. Uwagi końcowe	149
Rozdział czwarty	
Porewolucyjna myśl polityczno-społeczna a teoria społeczeństwa: konserwatyzm, liberalizm i socjalizm utopijny	151
I. Konserwatyzm	151
(1) Pojęcie konserwatyzmu 151 (2) Antyutopizm myśli konserwatywnej 153 (3) Krytyka oświeceniowych koncepcji natury ludzkiej 154 (4) Antyatomizm konserwatywnej filozofii społecznej 155 (5) Pluralistyczna koncepcja społeczeństwa 156 (6) Problem więzi społecznej 157 (7) Konserwatyzm a teoria społeczna 158	
II. Liberalizm	159
(1) Pojęcie liberalizmu 159 (2) Liberalizm a myśl oświeceniowa 160 (3) Indywidualizm i utylitaryzm 161 (4) Samorządny ład społeczny 162 (5) Uniwersalizm 164 (6) Myśl liberalna a teoria społeczna 164	
III. Socjalizm i komunizm utopijny	165
(1) Pojęcie socjalizmu i komunizmu 165 (2) Socjalizm utopijny wobec rewolucji i Oświecenia 168 (3) Krytyka społeczeństwa burżuazyjnego 170 (4) Ideał społeczny 171 (5) Utopijny socjalizm a nauka społeczna 172	
IV. Teoria społeczna Saint-Simona	174
(1) Kryzys i środki jego rozwiązania 174 (2) Idea nauki społecznej 176 (3) Społeczeństwo industrialne 177 (4) Industrializm a militarystyka 179 (5) Oryginalność Saint-Simona 180 (6) Wpływ Saint-Simona 181	
Rozdział piąty	
Historiografia jako badanie „stanu społecznego”	183
I. Cywilizacja i walka klas: francuscy historycy okresu Restauracji	185
(1) Idea cywilizacji 187 (2) Walka klas 189 (3) Prawdopodobieństwo procesu dziejowego 190	
II. „Historia kultury” Joachima Lelewela	191
III. Socjologia historyczna Alexisa de Tocqueville	192
(1) Metoda de Tocqueville'a 193 (2) Demokracja i arystokracja jako typy społeczeństw 194 (3) Społeczeństwo demokratyczne a centralizacja 196 (4) Znaczenie de Tocqueville'a 198	
IV. Socjologiczne zainteresowania historyków konserwatywnych	198
Rozdział szósty	
Filozofia jako teoria społeczeństwa: Hegel	201
I. Znaczenie Hegla	201
II. Miejsce heglizmu wśród prądów ideowych epoki	203
III. Społeczeństwo obywatelskie i państwo	206
IV. Teoria rozwoju historycznego	211
Rozdział siódmy	
Materializm historyczny Marksa i Engelsa	214
I. Marksizm historyczny i marksizm współczesny	214
II. Od antropologii do teorii społeczeństwa. Walka z „ideologią”	218
III. Teoria formacji społeczno-ekonomicznych	223
IV. Klasy społeczne i struktura klasowa	227
(1) Świadomość klasowa 228 (2) Struktura klasowa 229 (3) Ogólne i szczególne pojęcie klasy społecznej 231 (4) Geneza klas społecznych 232	
V. Państwo	232

VI. Świadomość społeczna	235
(1) Społeczny byt i społeczna świadomość 236 (2) Fałszywa świadomość 236	
(3) Świadomość klasowa 240	
VII. Rozwój społeczny	241
(1) Konieczność historyczna 242 (2) Historia jako „proces przyrodniczy” 244	
(3) Siły napędowe procesu historycznego 245	
III. Marksowska metoda	248
Odział ósmy	
Wczesny pozytywizm i początki socjologii: Comte, Mill i Quételet	255
I. Pojęcie pozytywizmu	256
(1) Antykrytycyzm 258 (2) Krytyka „metafizyki” i fenomenalizm 258 (3) Naturalizm. Przyrodznawstwo jako nauka wzorcowa 259 (4) Fakty społeczne jako rzeczy 260 (5) Antynormatywizm 260 (6) Nauka jako podstawa inżynierii społecznej 262	
II. Socjologia Augusta Comte’a	263
(1) Kryzys społeczny a filozofia 264 (2) Socjologia w systemie filozoficznym Comte’a 266 (3) Przedmiot i zadania socjologii 270 (4) Statyka społeczna 274 (5) Dynamika społeczna 276	
III. Johna Stuarta Milla logika nauk społecznych	278
(1) Poszukiwanie ekonomii społecznej 279 (2) Mill a Comte 281 (3) Millowski program socjologii 284	
IV. Fizyka społeczna Quételeta	287
V. Pozytywizm a dalszy rozwój socjologii	293
Odział dziewiąty	
Socjologia ewolucjonistyczna	296
I. Pojęcie ewolucjonizmu w naukach społecznych	296
II. Założenia teoretyczne ewolucjonizmu	301
(1) Jedność świata 302 (2) Prawdliwość 302 (3) Genetyzm 303 (4) Jedność natury ludzkiej 303 (5) Zmienność 304 (6) Globalny charakter zmiany 304 (7) Zmiana jako postęp 305 (8) Nierównomierność postępu 308 (9) Ciągłość i stopniowość postępu 308 (10) Immanentność zmiany 309	
III. Metoda porównawcza	310
IV. Socjologia Herberta Spencera	313
(1) Historyczne losy spenceryzmu 313 (2) Idea ewolucji ponadorganicznej 316 (3) Instytucje społeczne 317 (4) Społeczeństwo jako „organizm” 319 (5) Społeczeństwo a jednostki 321 (6) Kierunek ewolucji społecznej 322 (7) Klasyfikacja społeczeństw 324 (8) Typologia: społeczeństwa militarne i industrialne 324 (9) Czynniki ewolucji społecznej 329	
V. Ewolucjonistyczna antropologia społeczna	331
(1) „Nauka o kulturze” Tylora 332 (2) Socjologiczna antropologia Morgana 335	
VI. Czynniki ewolucji społecznej. Źródła dezintegracji ewolucjonizmu	339
(1) Człowiek jako czynnik ewolucji 340 (2) Przyroda jako czynnik ewolucji 342 (3) Społeczeństwo i kultura jako czynniki ewolucji 343 (4) Konflikt i walka jako czynniki ewolucji 344	
VII. Bilans socjologii ewolucjonistycznej	346
Odział dziesiąty	
Psychologizm. Psychosocjologia i załączki psychologii społecznej	350
I. Pojęcie psychologizmu	350
(1) Pozytywizm 353 (2) Odwrot od ewolucjonizmu 354 (3) Socjologiczny nominalizm 354 (4) Założenie cech psychicznych wcześniejszych od interakcji społecznej 355 (5) Antyintelektualizm 355	
II. Psychologia ludów (<i>Völkerpsychologie</i>)	356
III. Psychologia tłumów i publiczności	357
IV. Tarde’a teoria naśladownictwa	360
V. Instynktywizm McDougalla	363
VI. Psychoanaliza Freuda a socjologia	367

(1) Socjologiczne implikacje freudyizmu 368 (2) Teoria osobowości Freuda 370	
(3) Teoria kultury Freuda 373 (4) Znaczenie Freuda 376	
VII. Psychologistyczna socjologia Vilfreda Pareto	378
(1) Ideał nauki a rzeczywistość społeczna 380 (2) Życie społeczne jako domena czynności pozalogicznych 383 (3) System społeczny i historia 391	
VIII. Bilans psychologizmu w socjologii	396
Rozdział jedenasty	
Socjologizm: socjologia jako podstawowa nauka społeczna	400
I. Pojęcie socjologizmu	401
(1) Socjologistyczny naturalizm 402 (2) Swoistość rzeczywistości społecznej 403	
(2) Autonomia i samowystarczalność socjologii 403 (4) Socjologia jako podstawowa nauka społeczna 404 (5) Przewyższenie ewolucjonizmu 405	
II. Socjologia Ludwika Gumplowicza	405
(1) Monizm a swoistość zjawisk społecznych 406 (2) Socjologia jako nauka o grupach społecznych 408 (3) Gumplowicza koncepcja „rasy” 409 (4) Socjologia konfliktu i „walki ras” 411 (5) Znaczenie Gumplowicza 412	
III. Socjologia Durkheima	413
(1) Durkheim a dziedzictwo myśli społecznej XIX wieku 414 (2) Fakty społeczne jako „rzeczy” 417 (3) Filozofia człowieka rozdwojonego 419 (4) Społeczeństwo jako rzeczywistość <i>sui generis</i> 421 (5) Sens tezy realizmu socjologicznego 423	
(6) Solidarność społeczna i jej przemiany 426 (7) Problem podłoża zjawisk społecznych./Morfologia i fizjologia społeczna 431 (8) Instytucjonalizacja zachowania się ludzkiego i niebezpieczeństwa jej braku 434 (9) Organicyzm i „funkcjonalizm” w socjologii Durkheima 439 (10) Socjologia jako społeczna wszech-nauka 441	
IV. Szkoła durkheimowska	442
(1) „L'Année sociologique” 444 (2) Kontynuatorska działalność Halbwachsa 447	
(3) Marcela Maussa durkheimizm zmodyfikowany 450 (4) Oddziaływanie durkheimizmu 453	
V. Bilans socjologizmu	455